

ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΝΕΖΗΣ

Της Τασούλας Επτακοίλη

Εν αναμονή της κυκλοφορίας στα ελληνικά του νέου του μυθιστορήματος, ο συγγραφέας μιλάει από το Λονδίνο για τα παράπλευρα οφέλη μιας κατά τα άλλα σκοτεινής εμπειρίας.

**«ΝΑΙ, ΝΟΜΙΖΩ
ΟΤΙ ΓΙΝΟΜΑΣΤΕ
ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ...»**



ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΤΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ, «ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΠΛΑΣΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΧΩΜΑ», ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΣΕ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ (ΣΤΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ ΕΧΕΙ ΗΔΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΙ ΚΑΙ ΕΧΕΙ ΠΑΡΕΙ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΚΡΙΤΙΚΕΣ). ΑΛΛΑ ΕΝΕΣΚΗΨΕ Ο ΚΟΡΟΝΟΪΟΣ... ΑΠΟ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ, ΟΠΟΥ ΖΕΙ ΕΔΩ ΚΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ, Ο ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΝΕΖΗΣ ΠΡΟΘΥΜΑ ΔΕΧΤΗΚΕ ΝΑ ΜΙΛΗΣΕΙ ΣΤΟ «Κ» ΓΙΑ ΤΟ ΠΩΣ ΒΙΩΝΕΙ ΟΣΑ ΠΡΩΤΟΓΝΩΡΑ ΕΠΙΦΥΛΑΣΣΕΙ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΜΑΣ ΑΥΤΗ Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ.

«Τελικά, μια αλυσίδα είναι τόσο δυνατή όσο δυνατός είναι κάθε κρίκος της, και στη Βρετανία το Εθνικό Σύστημα Υγείας έχει υποφέρει πολύ από τις πολιτικές των τελευταίων πέντε δέκα χρόνων, από την έλλειψη επένδυσης σε εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, τους σχετικά χαμηλούς μισθούς των νοσοκόμων, που δεν φέρνουν εύκολα νέα παιδιά στο επάγγελμα κ.λπ. Αυτές οι ελλείψεις φαίνονται ακόμα πιο έντονα τώρα, απέναντι σε μια απρόβλεπτη πανδημία», λέει. «Δεν θα έλεγα ότι το σύστημα έχει καταρρεύσει, υπολείπεται όμως πολύ του επιπέδου που θα περίμενε κανένας από μια πλούσια χώρα. Αλλά αυτά είναι μια συζήτηση που θα πρέπει να γίνει μόλις περάσει το κακό. Πιστεύω πως ο κόσμος δεν θα ανεχθεί άλλο την υποβάθμιση του συστήματος υγείας, η προσφορά του υγειονομικού προσωπικού, τους οποίους όλοι τώρα αποκαλούν ήρωες, δεν θα ξεχαστεί εύκολα και οι κυβερνήσεις θα αναγκαστούν να αναθεωρήσουν ριζικά τη στρατηγική τους στο θέμα αυτό».

Ο μέσος Βρετανός εμπιστεύεται ακόμα τον Μπόρις Τζόνσον;

Πιστεύω πως όχι. Αλλά για έναν παράξενο λόγο –άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου– του συγχωρούν την ανειλικρίνεια και τον αριθισμό. Η έλλειψη σοβαροφάνειας, το χιούμορ, ακόμα και η ατημέλητη εμφάνισή του, σε αντιδιαστολή με την κλασική εικόνα του πολιτικού ηγέτη, έχουν γοητεύσει μια αρκετά μεγάλη μερίδα των πολιτών. Η εκκεντρικότητα και ο αντικομφορμισμός είναι σχεδόν βρετανικές εφευρέσεις. Το γεγονός ότι ο Μπόρις είναι αριστοκρατικής καταγωγής, με σπουδές στο Ίτον και στην Οξφόρδη, βοηθά επίσης. Πολλοί Βρετανοί, κρυφά ή φανερά, άσχετα από το πού προέρχονται, θαυμάζουν την αριστοκρατία· δεν είναι τυχαίο ότι η βασιλεία συνεχίζει να είναι πολύ δημοφιλής εδώ.

Πώς «γεμίζετε» το εικοσιτετράωρο της καραντίνας σας;

Μια και εργάζομαι στο σπίτι, λίγα έχουν αλλάξει στον τρόπο ζωής μου. Βγαίνω λιγότερο βέβαια, κυρίως για περιπάτους στο πάρκο. Πριν από τρία

χρόνια, στα πενήντα μου, αποφάσισα να μάθω πιάνο και πλέον περνάω αρκετές ώρες μαθαίνοντας και παίζοντας· ακόμα περισσότερο τώρα, που δεν μπορώ να βγω.

Τι διαβάζετε; Υπάρχουν βιβλία στα οποία επιστρέφετε συχνά, που είναι καταφύγιό σας;

Σπάνια ξαναδιαβάζω ένα βιβλίο. Τελευταία διαβάζω περισσότερα μη μυθοπλαστικά βιβλία: ιστορικά, βιογραφίες, δοκίμια, απομνημονεύματα, ταξιδιωτικά. Ένα από τα πιο πρόσφατα που μου άρεσαν ήταν η βιογραφία του Σοπέν από τον Άλαν Γουόκερ. Δεν νομίζω ότι έχει μεταφραστεί στα ελληνικά. Τα μυθιστορήματα, βέβαια, πάντα μου αφήνουν πιο έντονες εντυπώσεις και τα θυμάμαι για καιρό ύστερα, αλλά τυχαίνει όλο και πιο σπάνια να βρω κάποιον που έχω την υπομονή να το διαβάσω έως το τέλος. Ίσως γιατί ως συγγραφέας διαβάζω αναπόφευκτα με τεχνική και κριτική διάθεση, έχοντας χάσει δυστυχώς πολλή από την «αθωότητα» του αγνού λάτρη της μυθοπλασίας.



Μας συστήθηκε το 2002 με τη συλλογή διηγημάτων «Μικρές ατιμίες», που συγκέντρωσε εξαιρετικές κριτικές και μεταφράστηκε σε οκτώ γλώσσες. «Ο λαβύρινθος», το 2004, ακολούθησε αντίστοιχη πορεία, μένοντας στη βραχεία λίστα του Whitbread First Novel Award και κερδίζοντας το βραβείο Pendleton May First Novel Award. Το τρίτο του μυθιστόρημα, «Πάρτι γενεθλίων», εκδόθηκε το 2007. Ακολούθησε «Το μοναστήρι», το 2010. «Οι φυγάδες» κυκλοφόρησαν το 2015 – στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Πατάκη, από όπου θα κυκλοφορήσει και το νέο του μυθιστόρημα, «Είμαστε όλοι πλασμένοι από χώμα».

Σας προκαλεί φόβο αυτό που ζούμε; Και πώς τον αντιμετωπίζετε;

Με όση ψυχραιμία και υπομονή μπορώ. Η σκέψη πως η ανθρωπότητα έχει περάσει πολλές μεγάλες κρίσεις και συνεχίζει να πηγαίνει μπροστά – προς το παρόν, τουλάχιστον! – είναι παρήγορη. Η αγάπη των κοντινών μου ανθρώπων είναι εξίσου σημαντική βέβαια.

Ποιος είναι ο ρόλος των πνευματικών ανθρώπων σε μια τόσο κρίσιμη συγκυρία; Πώς τον αντιλαμβάνεστε για τον εαυτό σας;

Έχω την εντύπωση πως οι πνευματικοί άνθρωποι, όπως αυτοαποκαλούμαστε, δεν έχουμε πολλά να προσφέρουμε σε τέτοιου είδους συγκυρίες. Προτεραιότητα έχει ο ρόλος των ανθρώπων που δεν απασχολούν συχνά τη δημοσιότητα: στη συγκεκριμένη περίπτωση, της πανδημίας, οι επιστήμονες, πανεπιστημιακοί, γιατροί και νοσηλευτές, καθώς και τα σώματα ασφαλείας. Αργότερα, όταν δεν θα κινδυνεύουμε πια, ίσως κάποιοι δημιουργοί, καλλιτέχνες, ιστορικοί, κοινωνιολόγοι, στοχαστές, με το προνόμιο

της ασφάλειας και της συναισθηματικής απόστασης από τα γεγονότα, να βρουν κάτι πρωτότυπο να πουν, που θα μας κάνει να δούμε ότι συνέβη με άλλο μάτι, να γίνουμε πιο ευαίσθητοι, να σκεφτούμε πώς να αντιδράσουμε την επόμενη φορά.

Πιστεύετε ότι θα μας κάνει καλύτερους αυτή η δοκιμασία;

Πιστεύω πως ήδη γίνεται αυτό. Το βλέπω εδώ στην Αγγλία, αλλά και στην Ελλάδα. Η πλειονότητα των ανθρώπων δείχνουν μια κοινωνική συνείδηση, που κάποιοι πιστεύαμε πως είχε πια χαθεί λόγω του ατομικισμού της μοντέρνας ζωής. Δεν ξέρω αν θα κρατήσει, βέβαια. Πρώτη φορά για πολλές γενιές συμβαίνει κάτι τόσο δραματικό.

Θα αλλάξει και την Ευρώπη ο κορονοϊός; Πώς θα είναι, άραγε, μετά το τέλος της πανδημίας;

Όσον αφορά τον τομέα της υγείας θέλω να πιστεύω πως ο αντίκτυπος θα είναι μεγάλος. Η πανδημία έχει ήδη αναδείξει την τεράστια σημασία ενός εθνικού συστήματος υγείας, που

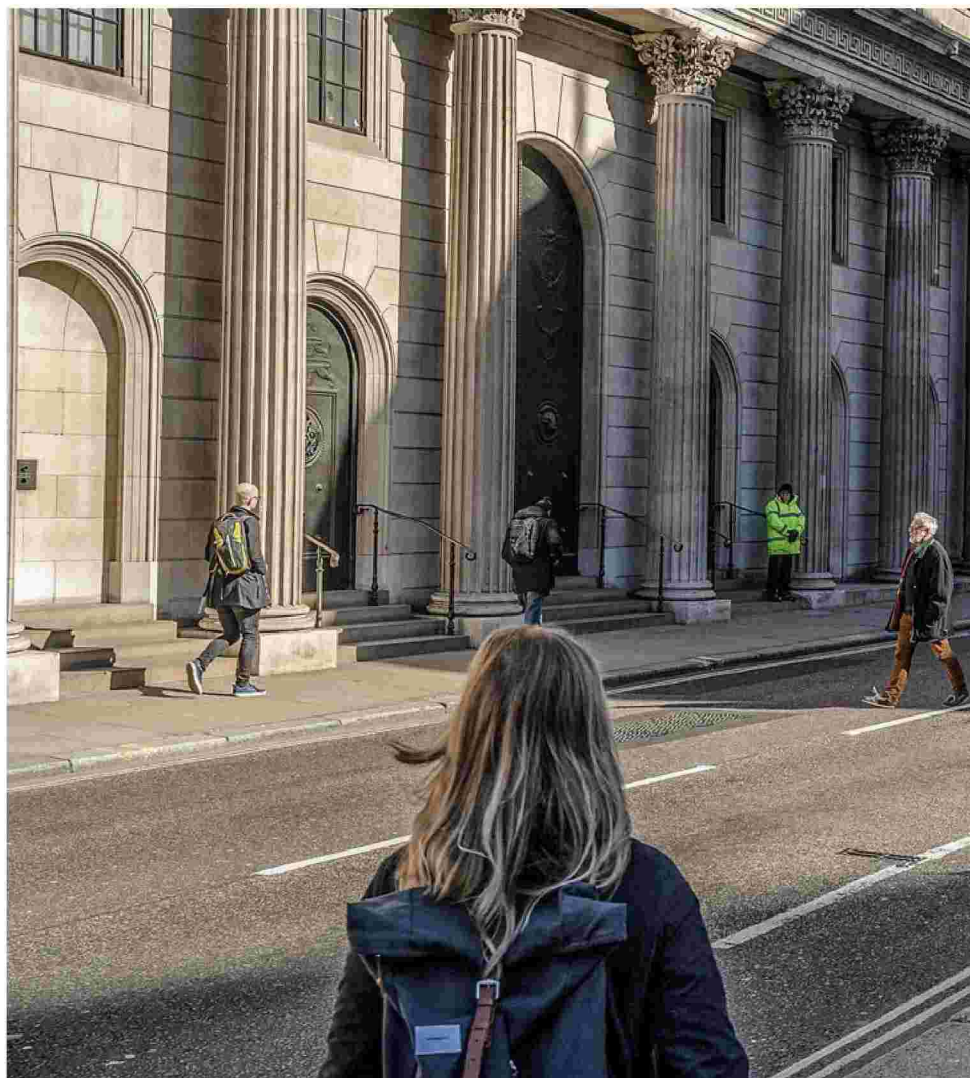
είναι δωρεάν, που εστιάζει στην προστασία της ζωής και στην ανακούφιση από τον πόνο δίχως άμεσο χρηματικό κέρδος. Οι πολίτες θα απαιτήσουν με την παρέμβασή τους, με την ψήφο τους ακόμα, τη διατήρηση και την ενίσχυσή του. Από την άλλη μεριά, δεν είναι απίθανο η κρίση να φέρει μια μεγαλύτερη καχυποψία, έναν βαθύτερο εθνικισμό, έναν μεγαλύτερο φόβο για τον ξένο και να ενθαρρύνει όσους πιστεύουν σε θεωρίες συνωμοσίας.

Η Ελλάδα έτυχε να είναι ένας ενδιαμέσος σταθμός για τους μετανάστες και η χώρα μας πληρώνει τα λάθη της ευρωπαϊκής πολιτικής, όπως έχετε πει. Η μετατόπιση του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης – ίσως και των Ευρωπαίων ηγετών – από το Μεταναστευτικό θα είναι μία από τις συνέπειες της πανδημίας;

Αυτή την εποχή σίγουρα. Έτσι κι αλλιώς, το Μεταναστευτικό είχε ήδη πάψει να είναι το καυτό θέμα που ήταν κάποτε για τους υπόλοιπους Ευρωπαίους. Πάντως, αυτή η μετατόπιση του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης δεν είναι απαραίτητως κακή.

→ Οι δρόμοι του Λονδίνου στο τέλος Μαρτίου.
Ο κ. Καρνέζης ανησυχεί για το πώς η Βρετανία θα αντιμετωπίσει το σοκ μιας πιθανής μεγάλης ύφεσης.

«Η συγγραφή είναι μέσο αυτογνωσίας, αλλά δεν πρέπει να είναι ο λόγος για τον οποίο γράφει κανείς, γιατί σ' αυτή την περίπτωση κινδυνεύουμε ό,τι γράφουμε να καταλήγει αυτοαναφορικό: από μένα για μένα».



Όταν το ζήτημα πάψει να προσφέρεται προς πολιτική εκμετάλλευση, ίσως βρεθεί μια λογική, ψύχραιμη λύση μεταξύ των Ευρωπαίων, η οποία να δείχνει και ανθρωπιά και να λαμβάνει υπόψη της την υπογεννητικότητα στην ήπειρό μας, που είναι γεγονός, και να διαχειρίζεται όσο γίνεται τους πολιτιστικούς φόβους του Ευρωπαίου.

Τι θα διαβάσουμε στο «Είμαστε όλοι πλασμένοι από χύμα»;

Το μυθιστόρημα αυτό είναι εμπνευσμένο από το Μεταναστευτικό, μα δεν στέκεται εκεί. Είναι ίσως πολύ νωρίς ακόμα για να γράψει κανείς ένα μυθοπλαστικό αφήγημα γι' αυτό το τόσο φορτισμένο θέμα. Προτίμησα

να πω μια ιστορία που έχει ως αφορμή τον ερχομό των προσφύγων στην Ελλάδα, αλλά ασχολείται ουσιαστικά με τη σχέση μεταξύ δύο προσφύγων, ενός αγοριού και ενός ενήλικα, τους οποίους οι συγκυρίες φέρνουν μαζί. Είναι μια ιστορία που έχει φυσικά τις ιδιαιτερότητές της, όμως θα μπορούσε κάλλιστα να διαδραματίζεται σε μια άλλη χώρα, μια άλλη εποχή, πλασμένη γύρω από μια άλλη τραγωδία.

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πιστεύετε ότι μας βοηθούν σ' αυτή τη συγκυρία; Εσείς τα χρησιμοποιείτε;

Χρησιμοποιώ μόνο το twitter, περισσότερο για να διαβάζω παρά να γράφω. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

έχουν βοηθήσει στην ταχεία ενημέρωση –ένας ιστότοπος είναι πιο αργοκίνητος– και αυτό είναι καλό, αλλά έχουν συμβάλει εξίσου και στην εξάπλωση θεωριών συνωμοσίας με την ίδια ταχύτητα – 5G και κορονοϊός, για παράδειγμα, και άλλα τέτοια παραμύθια... Έτσι, δεν είμαι βέβαιος πως βοηθούν σε καιρούς κρίσης, αφού ο αποδέκτης τους πέφτει ευκολότερα θύμα των φόβων, των προκαταλήψεων και της ίδιας της άγνοιάς του.

Πώς βλέπετε τους χειρισμούς της ελληνικής κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της πανδημίας;

Πιστεύω πως είναι καλοί, πολύ συνετοί, με δεδομένο ότι το ΕΣΥ δεν



προτερημάτων και των ελαττωμάτων μας. Μέσω της σύγκρισης με τους Βρετανούς, με τη δική τους ιστορία και κοινωνική συμπεριφορά, ήρθα πιο κοντά στη δική μου ελληνικότητα.

Γεννιέται ο συγγραφέας ή γίνεται; Κι αν γίνεται, τι καθόρισε εσάς ως συγγραφέα;

Ξέρω πως αποτελώ μειονότητα, αλλά δεν έχω πάψει να πιστεύω πως κάθε καλλιτέχνης, επιστήμονας, αθλητής, μουσικός ή ό,τι άλλο θαυμάζουμε γίνεται. Αυτό που καθορίζει, κατά τη γνώμη μου, σε πολύ μεγάλο βαθμό το αν θα γίνεις είναι κάποιο συγκεκριμένο ταμπεραμέντο, μια ψυχοσύνθεση που σε οδηγεί στη σχεδόν μονομανή αφοσίωση σ' αυτό που επιλέγεις, με αποτέλεσμα να καταφέρεις να φτάσεις πολύ πιο μακριά από κάποιον που δεν δίνεται με τόσο πάθος στο αντικείμενό του. Για μένα ξεκίνησε από μια εσωστρέφεια – αν ήταν έμφυτη ή δημιουργήθηκε στα πρώτα χρόνια της ζωής μου, τότε που διαμορφώνεται ο ανθρώπινος χαρακτήρας, δεν ξέρω. Με οδήγησε σε μια μοναχικότητα, παρόλο που είμαι κοινωνικός άνθρωπος, που την απάλυνα αρχικά με το διάβασμα. Όταν ανακάλυψα το γράψιμο, τυχαία, μου έδωσε τόση ευχαρίστηση, ώστε άρχισα να αφιερώνομαι όλο και περισσότερο σ' αυτό και έτσι έμαθα, ας πούμε, να γράφω. Δεν είμαστε όλοι ίδιοι, βέβαια. Κάποιος άλλος μπορεί να κατέληξε στο ίδιο αποτέλεσμα από άλλο δρόμο.

Τι έχετε μάθει για τον εαυτό σας γράφοντας; Είναι η συγγραφή μέσο αυτογνωσίας;

Ναι, πράγματι, η συγγραφή είναι μέσο αυτογνωσίας, αλλά δεν πρέπει να είναι ο λόγος για τον οποίο γράφει κανείς, γιατί σ' αυτή την περίπτωση κινδυνεύουμε ότι γράφουμε να καταλήγει αυτοαναφορικό: από μένα για μένα. Νομίζω πως είναι πιο αποτελεσματικό για τον αναγνώστη ο συγγραφέας να είναι λίγο ηθοποιός, να παίζει τον έναν ή τον άλλο ρόλο, που δεν είναι ο εαυτός του, για να πει μια ιστορία. Η αυτογνωσία είναι μια μακροπρόθεσμη, ακούσια και μάλλον αναπόφευκτη συνέπεια για τον συγγραφέα, κι έτσι έχω μάθει κι εγώ αρκετά πράγματα για τον εαυτό μου –καλύτερα να μη μιλήσω πιο συγκεκριμένα– μέσα από αυτή τη διαδικασία. ■

έχει τα περιθώρια άλλων ευρωπαϊκών συστημάτων υγείας, τα οποία, όπως βλέπουμε, δέχθηκαν και δέχονται τεράστιο βάρος και κινδυνεύουν ακόμα κι αυτά να καταρρεύσουν.

Η ελληνική κοινωνία βγήκε από τις συμπληγάδες της οικονομικής κρίσης – κάθε άλλο παρά αλώβητη. Θα αντέξει τα παρελκόμενα αυτού του lockdown; Ποια είναι η πρόβλεψή σας;

Είναι μια περίπτωση του «ο βρεγμένος τη βροχή δεν τη φοβάται». Όλοι θέλαμε βέβαια η οικονομία να συνέχιζε την αργή ανοδική της πορεία, αλλά η ελληνική κοινωνία έχει πια – δυστυχώς; ευτυχώς;– προσαρμοστεί σε τέτοιες ακραίες συνθήκες, είναι

ψυχολογικά καλύτερα προετοιμασμένα από χώρες όπως η Βρετανία, όπου το σοκ μιας μεγάλης ύφεσης μπορεί να είναι μεγαλύτερο.

Σας λείπει κάτι από την Ελλάδα – περισσότερο αυτή την περίοδο;

Οικογένειά μου, φυσικά. Ανησυχώ για την υγεία τους, ελπίζω να μπορέσω να έρθω να τους δω το καλοκαίρι.

Τελικά την Ελλάδα την έχετε βρει ή τη χάσατε ζώντας τόσα χρόνια στην Αγγλία;

Κατά κάποιον τρόπο την ανακάλυψα ζώντας σε απόσταση. Ό,τι έχασα από την καθημερινότητα της ελληνικής ζωής πιστεύω πως το κέρδισα σε μια βαθύτερη, θέλω να πιστεύω, αντίληψη της ελληνικής νοοτροπίας, των